

ВІДГУК

офіційного опонента докторки педагогічних наук, професорки
ЧЕРНУХИ Надії Миколаївни
на дисертаційне дослідження **ОПАНАСЕНКО Оксани Віталіївни** на тему:
**«Професійна підготовка майбутніх фахівців соціальної сфери
до роботи з молоддю у територіальних громадах»,**
подане на здобуття ступеня доктора філософії
за спеціальністю 015 «Професійна освіта (за спеціалізаціями)»
галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка»

Актуальність теми виконаної роботи та її зв'язок з науковими програмами, планами, темами. Сучасне українське суспільство переживає складні трансформації, зумовлені війною, міграцією, економічною нестабільністю та епідеміологічними викликами. Це загострює потребу в якісній підготовці фахівців соціальної сфери, які першими реагують на виклики, що виникають у громадах, особливо серед молоді. Тому особливо актуальним стає впровадження ефективних моделей професійної підготовки майбутніх фахівців до соціально-педагогічної роботи з молоддю в умовах територіальних громад.

Актуальність теми зумовлена сучасними соціалізаційними викликами, процесом децентралізації, реформуванням місцевого самоврядування та необхідністю підготовки фахівців соціальної сфери до ефективної роботи з молоддю у територіальних громадах. Саме молодь є одним з основних суб'єктів змін у громаді, і важливим є забезпечення якості професійної підготовки спеціалістів, здатних підтримати її соціалізацію, участь і розвиток. Соціальна робота з молоддю на місцевому рівні має бути спрямована на покращення якості життя, створення інфраструктури підтримки, реалізацію соціальних програм та впровадження інноваційних методів. Це потребує професійно підготовлених кадрів, здатних адаптуватися до специфіки роботи в громаді, враховуючи її потреби та ресурси.

З огляду на зазначене, дисертаційне дослідження Опанасенко Оксани Віталіївни на тему: «Професійна підготовка майбутніх фахівців соціальної сфери до роботи з молоддю у територіальних громадах» незаперечно орієнтоване на розв'язання ряду суперечностей у професійній підготовці фахівців соціальної сфери для роботи з молоддю в територіальних громадах в умовах сучасних реалій.

Наукова новизна результатів дисертації полягає в теоретичному обґрунтуванні сутності діяльності фахівця соціальної сфери у територіальних громадах, а також у розробленні визначення поняття «професійна підготовка фахівців соціальної сфери до роботи з молоддю». Вперше запропоновано модель підготовки, яка включає три основні блоки: цільовий (визначення мети на трьох рівнях: загальносоціальному, загально-професійному, вузькоспеціальному), змістовно-процесуальний (теоретичне та практичне наповнення підготовки) та оцінно-результативний (система критеріїв оцінювання готовності фахівців). Змістовно-процесуальний блок моделі передбачає формування спеціальних

соціально-педагогічних умінь шляхом використання інтерактивних форм навчання (тренінги, ігри, кейси), музейної педагогіки, розробки проєктів та соціально-інформативної роботи. Етапи навчального процесу охоплюють актуалізацію знань, загальну підготовку, узагальнення й систематизацію теоретичних положень соціальної роботи з молоддю в громадах. Оцінка ефективності підготовки здійснюється за когнітивним, мотиваційним, операційним та особистісним критеріями.

Розроблено педагогічні умови професійної підготовки, які включають формування мотиваційно-ціннісного ставлення, розвиток компетентностей шляхом поєднання різних методів навчання, етапну практичну підготовку та активну взаємодію з молоддю в реальних умовах. Запропонована методика підготовки структурована за компонентами: цільовим, змістовим, процесуальним і оцінно-результативним, що забезпечує якісний рівень професійної готовності майбутніх фахівців соціальної сфери до роботи з молоддю в територіальних громадах.

Теоретичне і практичне значення результатів дисертації. Підготовка соціальних працівників, соціальних педагогів знайшла відображення у роботах українських дослідників: Т. Алексеєнко, Р. Вайноли, О. Васюк, Л. Вікторової, О. Безпалько, О. Гомонюк, І. Зверєвої, А. Капської, О. Карпенко, Т. Ковальчук, І. Ковчиної, Л. Міщик, В. Поліщук, Л. Сатановської, С. Сисоєвої, Т. Спіріної, Н. Тверезовської, Н. Чернухи, В. Штифурак та ін. У дослідженнях П. Кліш, Ю. Ключко, С. Кубіцького, О. Лапи, О. Межирицького, І. Пеші, І. Сопівник та інших розкрито аспекти підготовки студентів педагогічних спеціальностей до соціально-педагогічної діяльності в умовах сільської місцевості, територіальних громад та сутність проблем соціального виховання у територіальних громадах. Широко розкривається проблематика соціально-виховної роботи зі студентською молоддю в працях І. Демченко, М. Євтуха, С. Ніколаєнка, І. Підласого. Різноманітні аспекти психологічного супроводу навчально-виховного процесу в освітніх закладах різних рівнів акредитації висвітлено у психолого-педагогічних і соціальних дослідженнях Л. Василенко, І. Данилюка, Г. Ржевського, М. Савчина. Розвиток соціальної педагогіки як галузі педагогічного знання відображено в працях В. Бочарової, М. Галагузової, В. Загвязинського, О. Мудрика, В. Нікітіна, Н. Платанової; особливості професійної діяльності соціальних педагогів розкрито Л. Беляєвою, Б. Вульфовой, І. Зимньою.

Практичне значення дослідження полягає у створенні методики підготовки майбутніх фахівців соціальної сфери до роботи з молоддю в територіальних громадах та її впровадженні в освітній процес закладів вищої освіти, яка базується на структурній моделі з чітко визначеними етапами та педагогічними умовами. Удосконалено зміст таких дисциплін, як «Соціальна робота з сім'ями, дітьми та молоддю», «Організація дозвіллевої діяльності», «Соціальна робота з різними групами клієнтів», «Теорія соціальної роботи»,

«Технології соціальної роботи» з урахуванням специфіки роботи з молоддю у громадах. Також розроблено дидактичне й методичне забезпечення, що включає активні, інтерактивні, проблемно-орієнтовані, імітаційні та особистісно зорієнтовані методи навчання, а також використання інноваційних технологій: ігрових, проєктних, інформаційно-комунікаційних. Важливою складовою стало вдосконалення практичного навчання на основі авторської програми, яка передбачає поетапну підготовку до роботи з молоддю у територіальній громаді.

Результати дослідження впроваджено в освітню практику провідних педагогічних і класичних університетів України, зокрема в Києві, Харкові, Тернополі, Умані. Експеримент тривав упродовж 2020–2025 років і охоплював три етапи: констатувальний, формувальний та контрольний. У дослідженні взяли участь 387 студентів (КГ – 196, ЕГ – 191) і 27 викладачів-експертів.

Наукова обґрунтованість результатів дослідження. Заслугує на увагу обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, яка забезпечена чітко й логічно визначеним методологічним апаратом дослідження. Кожне теоретичне положення доведено, усі практичні кроки експериментально перевірено. До безумовних здобутків дослідження належить ґрунтовне осмислення теоретичних засад професійної підготовки фахівців соціальної сфери до роботи з молоддю. Дисертантка, використовуючи набуті теоретичні знання, обґрунтовує та експериментально перевіряє дієвість методики професійної підготовки фахівців соціальної сфери до роботи з молоддю у територіальних громадах.

Оцінка змісту дисертації, її завершеності та відповідності встановленим вимогам. Дисертаційне дослідження відповідає сучасним вимогам до наукових кваліфікаційних робіт. Робота складається з анотації, вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел і додатків. Анотація вичерпно відображає логіку дослідження, його основні положення, результати та висновки, формуючи цілісне уявлення про проведену роботу.

У першому розділі здійснено глибокий теоретичний аналіз ключових понять та виявлено особливості вітчизняної підготовки, окреслено зарубіжний досвід та визначено необхідність оновлення змісту освіти з акцентом на інтерактивні методи навчання.

У другому розділі дисертації розроблено структурну модель, визначено педагогічні умови та запропоновано методику підготовки майбутніх фахівців соціальної сфери до роботи з молоддю у територіальних громадах.

Третій розділ присвячено експериментальній перевірці ефективності підготовки майбутніх фахівців соціальної сфери до роботи з молоддю у територіальних громадах. У ньому представлено результати перевірки та їх аналітичну оцінку. Висновки до кожного

розділу та загальні висновки дисертації є логічно обґрунтованими, змістовно насиченими й переконливо аргументованими.

Рекомендації щодо використання результатів і висновків дисертації. Не викликає сумніву практична значущість пропонованого дослідження, що полягає в перевірці та доведенні ефективності підготовки майбутніх фахівців соціальної сфери до роботи з молоддю. Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що підібрано й апробовано діагностичний інструментарій для виявлення критеріїв, показників та рівнів підготовки студентів до роботи з молоддю у територіальних громадах, запропоновано дієву та ефективну методику професійної підготовки фахівців соціальної сфери до роботи з молоддю у територіальних громадах. Теоретичні та практичні положення дисертації можуть бути використані під час укладання навчальних програм, планів, розроблення спецкурсів, методичних рекомендацій.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації. Загалом високо оцінюючи наукову й практичну цінність результатів, одержаних дисертанткою, доцільно окреслити окремі положення, що можуть викликати дискусію, а також висловити певні рекомендації щодо змістового наповнення роботи.

1. Доцільним було б поглибити теоретичне розкриття окремих ключових понять дослідження, звернувши увагу на їх сучасну інтерпретацію у вітчизняній та зарубіжній науковій традиції.

2. У першому розділі дисертації дисертантка детально проаналізувала теоретичні та практичні засади професійної підготовки майбутніх фахівців соціальної сфери до роботи з молоддю у територіальних громадах. Проте, у параграфі 1.3 доцільним є більш чітке виокремлення шляхів імплементації зарубіжних практик щодо професійної підготовки майбутніх фахівців соціальної сфери до роботи з молоддю у громадах.

3. У другому розділі дисертації заслуговує на увагу моделювання процесу професійної підготовки майбутніх фахівців соціальної сфери до роботи з молоддю у територіальних громадах. Однак, практичну значущість дисертаційного дослідження значно посилює б більш ґрунтовне використання проєктної діяльності, зокрема в параграфі 2.3, де описується методика професійної підготовки майбутніх фахівців соціальної сфери до роботи з молоддю у територіальних громадах.

4. Варто зазначити, що однією з ключових позицій наукової новизни дисертаційного дослідження є розроблена модель професійної підготовки та визначені педагогічні умови її реалізації. Водночас, викладення цих компонентів подекуди потребує більшої структурованості, чіткості та конкретизації, що сприяло б кращому розумінню їхньої практичної значущості.

Повнота викладення основних результатів дисертації в наукових виданнях.

Наукові результати дисертації висвітлено у 11 наукових та науково-методичних працях, з яких 9 наукових статей опубліковано у наукових виданнях, включених на дату опублікування до Переліку наукових фахових видань України, 2 публікації, у яких додатково висвітлено наукові результати дисертації. Аналіз змісту цих публікацій свідчить про те, що наукові положення, висновки та рекомендації, отримані в ході дослідження, викладені всебічно та ґрунтовно. Підтвердженням апробації результатів дослідження слугує участь дисертантки у науково-практичних конференціях різного рівня.

Висновок. Аналіз дисертації та опублікованих праць дає підстави для висновку про те, що дисертаційне дослідження Опанасенко Оксани Віталіївни на тему: «Професійна підготовка майбутніх фахівців соціальної сфери до роботи з молоддю у територіальних громадах» є завершеною, самостійно виконаною науковою працею, що має вагомое теоретичне й прикладне значення, повністю відповідає вимогам наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12.01.2017 р. (zareestrovano в Міністерстві юстиції України від 03.02.2017 р. за № 155/30023) та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12.01.2022 р., а його авторка Опанасенко Оксана Віталіївна заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 015 «Професійна освіта (за спеціалізаціями)» галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка».

Офіційний опонент завідувачка кафедри соціальної реабілітації та соціальної педагогіки факультету психології Київського національного університету імені Тараса Шевченка, докторка педагогічних наук, професорка Надія ЧЕРНУХА